

Глас

Народно-ослободилачког покрета у Босанској Крајини

Год. I

4 октобар 1943

Број 8

ИЗАБРАН ЈЕ ОБЛАСНИ ОДБОР ЗА КРАЈИНУ

Ових дана одржала се у Мркоњић-граду Прва обласна конференција за избор Обласног Народно-ослободилачког одбора за Босанску Крајину. Конференцији је присуствовало близу 200 делегата свих срезова Босанске Крајине. То је била једна од најзначајнијих и најјачих манифестација нашег народно-ослободилачког покрета у Крајини.

Многи делегати износили су тешка страдања нашег народа под јармом окупатора и његових најамника, једнодушно осудили злочиначку политику окупатора, указујући на његове злочиначке планове да и од Крајине направни поприште братоубилачког рата. Сви су они показали једнодушну вољу за даљу оружану борбу до коначне побједе како над окупатором тако и над свим домаћим изродима.

На овој конференцији, по први пут после двије и по године нашег ослободилачког рата, нашли су се у тако великом броју заједно, повезани једном ослободилачком мишљу, и Срби и Муслимани и Хрвати Крајине. Они су горким искуством поучени да је њихова судбина заједничка и да заједничким напорима треба осигурати бољу будућност. Кроз ову конференцију на којој су били бројни Муслимани Котор Вароша, Пријавора, Хрвати из Јајца, Бугојна, Травника као и Срби из свих крајева Крајине, манифестовало се на један величанствен начин јединство народа Крајине. И прије рата, међусобно завађани од оних којима никада није лежало на срцу добро народа, састајали су се на политичким зборовима и конференцијама страначки подвојени Срби, Хрвати и Муслимани, да би се јаз између њих после политичких скупова увијек још више продубљивао. Данас, после толиких страдања све наше браће, после понижења и мучења свих родољубивих Срба, Хрвата и Муслимана од стране швапских целата и њихових помагача, увидјели су потребу чврсте слоге и јединства, потребу оружаног братства и активне борбе свих синова Крајине. Тим духом била је прожета читава конференција. На овој конференцији ударани су темељи, здрави темељи рада на народном јединству Срба, Хрвата и Муслимана и још јачем ангажовању свих народних снага у народно-ослободилачки покрет.

Конференција је показала да се наш устанак, а с њим заједно и наша на-

родно-ослободилачка власт у Крајини није једнако и равномерно развијала. Дрварски, грмечки, козарски округ нису само крајеви одакле је никло толико наших бригада и дивизија, него је у њима организована и широко развијена наша народно ослободилачка власт и све антифашистичке организације. Конференција је показала да су Козара, Грмеч, Дрвар били лучоноше у нашој Крајини и остали као примјер крајевима централне Босне, кључког, мркоњићког и осталих срезова како треба својски радити на учвршћењу и јачању ослободилачке фронте у Крајини. Народно ослободилачки одбори у поменутим окрузима постали су прави борбени органи народно ослободилачког покрета, јер су били носници читавог политичког, економског и културног живота наших села, општина и срезова. На раду тих народних претставника може се видјети огроман значај народно ослободилачке власти, и то ће свакако да послужи за примјер свим нашим друговима из осталих крајева.

На конференцији је дошла до изражаја велика љубав према нашој војсци и уочавање потребе чврстог јединства фронта и позадине. У Крајини је и до сада народ свестрано помагао војску, али обзиром на то да наша војска расте из дана у дан и стоји пред све већим и сложенијим војним задацима, конференција ће бити видан потстрек још већег помагања нашег фронта, за још јаче попуњавање редова наше војске новим борцима. Конференција ће такођер допринијети учвршћењу и свестраној активности наших народно-ослободилачких одбора. Она ће проширити видик и отворити перспективу рада наших одбора укључујући у њега и организовање НОО-а у окупираним крајевима, ширењем ослободилачке мисли међу нашом поробљеном браћом и окупљањем најширих народних маса на раду око ослобођења.

Сав огроман рад НОО-а који је изнесен на овој конференцији и широка њихова организација по читавој Крајини, дјело је двогодишње борбе нашег народа и крупна тековина нашег устанка. Али обзиром на вријеме у које пада ова конференција, у вријеме када се сунце слободе почиње назирати из наших планина, она треба да уроди таквим плодом који ће наше одборе ослободити свих пријашњих слабости,

немарности, сваког крутог односа према народу како би постали прави претставници народа и организатори читавог народног живота.

Конференција је показала да је наш народ кроз ове двије године дана рата научио равнати својом судбином, научио мислити својом главом, научио рјешавати крупна друштвена питања. По борбеном духу који је владао на конференцији и оној силној вјери која је извирала из сваког говора, из сваке ријечи, могло се видјети да наш народ више не може ни помислити да њиме може управљати неко други него он сам, да неко други може мислити за њега, да му неко други може натурати своју вољу. За њега је овај читав рат, па и изградња НО власти, велика политичка школа, велико откриће снага и воље која лежи у њему самом и, што је најглавније, кроз овај рат и борбу изграђена је код народа вјера у његове способности за вођење свих друштвених и политичких послова. Народ је у себи самом открио непресушан извор снаге и моћи, јер је он, јединствен и сложен, пружио јуначки отпор насилнику пред чијим су се ударцима ломиле све државне творевине западне Европе. Он је могао да храни хиљаде војника на фронтима без магацина, он је био толико политички и морално моћан, да под барјак ослобођења окупи хиљаде и хиљаде својих синова.

Конференција је показала колики је огромни духовни препород извршен у нашем народу кроз ове двије године рата. Сви делегати на овој конференцији јасно и недвосмислено стоје на томе, да све патње кроз које смо прошли, да сва искушења и муке које смо поднијели, сва крв коју смо пролили и коју и данас пролијевамо неће и не може бити предана у заборав, да све то не може бити завршено наградом дангуба и помагача окупатора. Не може се догодити то да плодови те читаве борбе падну у руке онима који су двије године дана одмагали, правили свакојаке смутње и који су, да би се сутра попели на грбачу народа, загазили у све злочине, пошли заједно са окупатором против народа, омастили руке крвљу свога властитога народа. Народ Крајине кроз уста својих бројних претставника недвосмислено је рекао да он то неће, ни под коју цијену дозволити, и да он није пролијевао крв и давао све своје најмилије за то

Обласна конференција НОО-а

манифестација оружаног братства, јединства и рјешености народа Крајине
да учврсти нашу народну власт

Мркоњићград пред конференцију

Мркоњићград, из којег су наши упорни борци много пута изгнали непријатеља, живио је данас нарочитим животом. Са свих страна Крајине, па чак и изван њених граница, чак испод обронака Влашића и Вранице планине и из посавских равница — од Бугојна, Травника и Градишке — слегли су се у њега претставници наше младе народне власти. — Улицама којима се дојучер возикао у ауто с Павелићевим бојником Ратијем, талијанским и швапским официрима, бандит Дреновић, — пролазе данас делегати народно-ослободилачких одбора, претставници наших патриотских организација и многи родољубиви гости које је знатижеља привукла на историјску конференцију Крајине која ће данас почети. Становници Мркоњића који су насјели четничким лажима, полако долазе себи. Мањача и брда око Мркоњића завиле су се данас у мрке, тужне облаке, као да пред овим свечаним, побједничким скупом Крајине желе да сакрију срамотне и жалостне трагове четничке издаје...

Свечано засиједање конференције

У шест сати послје подне улазе делегације у дворану. Улазе травничке шубаре, козарски шешири, подгрмечке кожне капе, улазе фесови, у бујици глава плови мирно и достојанствено једна бијела ахмедија. Улазе носиоци нове народне власти, помало збуњени бојама и свјетлима дворане која их заплускују са свих страна. Није ни чудо, јер се и на лицима претставника савезничке енглеске и америчке војске — које улазе касније у препуну дворану — могу да опазе изрази збуњености која их захвата не само од плеска и поздрава делегата, него и од укуса који зрачи са свих зидова дворане.

Одмах у почетку конференције осјећа се да је она један одблесак оне велике

побједе за коју војује читаво слободољубиво човјечанство: у клицању и плеску Почасном претсједништву, многе су очи упрте у велике слике Тита, Стаљина, Черчила и Рузвелта, који са зидова мирно гледају делегате, увјерени у скору и коначну побједу.

Уз мале степенице које из дворане воде на позорницу, пењу се чланови Радног претсједништва. Одмах у почетку, конференција се развија у духу братства наших народа и јединства наших родољуба: мјеста Претсједништва заузимају Србин, Хрват и Муслиман, радник, сељак, интелектуалац, жена, индустријалац и хоџа. То братство и јединство изражава, одмах у уводној рјечи, претсједник свечаног засиједања конференције, Осман Карабеговић:

»Ова ће конференција, браћо и сестре, бити видан прилог јединству наших народа. Она ће уједно јасније одртати пут којим треба да иде народ Крајине и пружиће једну нову гаранцију да ће жртве, патње и страдања нашег народа бити награђене у његовој сутрашњици слободним и сретним животом.«

Послије поздравних телеграма АВНОЈ-у, Врховном штабу и Централном комитету Комунистичке партије, Југославије, послје минуте ћутње у којој су пред очима делегата продефиловали наши пали борци чијом је крви омогућен и овај историјски скуп Крајине, — на трибину, на народну истински слободну говорницу, излазе говорници.

У име АВНОЈ-а поздравља делегате др. Васо Бутозан, члан Извршног одбора тога нашег врховног политичког тијела:

»Ви знате, другови и другарице, да су вијећници АВНОЈ-а досада дијелили добро и зло са својим народом, па чак да су неки положили и своје животе у борби против окупатора и његових домаћих најамника... Ја се надам да ће Обласни одбор, којег ћете ви изабрати, помоћи напоре АВНОЈ-а као

не само над окупатором, него и над свим оним што је довело до овакове несреће и страдања милиона нападеног народа.

Ето, зато је и на конференцији дошла видно до изражаја мисао да овога пута не смије бити као 1918, да се народу неће моћи кројити капа, нити натурати власт одозго, и да му се неће овога пута под фирмом лажних обећања о демократији, о равноправности у економском благостању, сковати нови ланци ропства. Ко би год то покушао, стићи ће га праведна народна казна. У томе лежи велики политички значај ове конференције поред свих важних послова помагања војске, мобилизације, здравствене и просвјетне дјелатности које је ова прва Обласна конференција ставила пред изабрани Народно-ослободилачки обласни одбор.

највишег политичког претставника наших народа.«

На говорницу је, затим, ступио претставник енглеске војске, генерал Мак Клен. Његов говор, којег је одржао на нашем језику, делегати су саслушали са великом пажњом. Он је рекао:

»Другови и другарице, мени је врло мило што могу да присуствујем вашој Обласној конференцији и што се сада налазим међу редовима Народно-ослободилачке војске која се у току двадесет и седам мјесеци тако храбро борила против крволочних окупатора.

Дошао сам као изасланик британских и савезничких снага на Средњем Истоку, које, исто тако, сваки даном добијају нове и нове побједе над фашистичким подјармљивачима, и доносим вам њихов братски поздрав.

Дошао сам да пружим материјалну и моралну потпору вашим славним борцима у њиховом истребљивању нашег заједничког непријатеља.

Очекујем брзу побједу Антифашистичког фронта и слободу свих ваших народа у једној новој Југославији. Да живи ваша јуначка Народно-ослободилачка војска!»

Дворана се проломила од клицања и плеска делегата енглеском претставнику. У замирању аплауза на говорницу силази друг Стари, бурно поздрављен. Чекајући да се смири плесак, он поздравља делегате у име Обласног комитета Комунистичке партије Југославије за Босанску Крајину:

»Другови и браћо, овом приликом морам да вас потсетим да је дјело које ћете ви овдје изградити и ради којег сте се овдје састали, омогућено крвљу и костима најбољих синова нашег народа. Зато ни један од вас, када сутра оде са ове конференције, не смије да заборави свету дужност која га веже за нашу народно-ослободилачку борбу. Наша херојска Комунистичка партија одмах у почетку позвала је све наше народе, све наше родољубе у јединствену оружану борбу. У ту општенародну борбу наша је Партија мобилисала све своје чланство. Чланови Комунистичке партије носили су у току двије и по године борбе највећи терет. Ја вам са овога мјеста тврдим да ће наша Партија и убудуће носити највећи терет на својим плећима. Ни један члан наше Партије неће одложити оружја све докле док наша земља не буде потпуно слободна од крвавог окупатора и његових најамника. Истовремено чланови наше Партије, заједно са свим осталим родољубима, заједно са својим народом, бориће се најодлучније против народних издајца, швапских плаћеника четника и усташа.«

У име Другог Босанског корпуса изручује поздраве наших крајишких бораца за слободу командант корпуса Славко Родић:

да управу ове земље преда послје свега тога у руке ратних бјегунаца и политичких шпекуланата као 1918. На то га опомињу неизмјерне жртве положене на олтар домовине, на то га опомињу неизмјерне патње и страдања нашег народа. Читава конференција је била једнодушна у томе да награда за све то припада самом народу и да он мора узети судбину земље у своје руке. У том послу неће га смести никакве лажи, никаква обећања, нити ће га икаква сила на то моћи приморати.

Наш народ својом војском, својом снагом рушио је читаво вријеме петоколонашку власт, палио је жандармерије и среска начелства, али зато је он од првог дана стварао и своју демократску власт и мислио од првог дана на своју будућност; он је био свјестан да из рата мора изаћи као побједник

»Ми војници смо увјерени да ћете ви, претставници народне власти, покренути сав наш народ у борбу, мобилисати све његове за оружје способне синове у редове наше војске. Ми војници, пушком у руци, одлучно ћемо бранити крвљу стечену слободу и нећемо дозволити да нам се наметне неко са стране или неко изнутра да се на грбачу нашег народа попну избјегли издјаци и њихови агенти у земљи...«

— Тако је! Нећемо! — дворана је одјекнула једнодушним одобравањем.

Конференција се разгорјела. Пламеним, одлучним ријечима поздравили су делегате претставници крајишке омладине и жена, Стојан Бјелајац и Душанка Ђумура. На свим лицима титрали су изрази заноса. Са зидова су мирно говориле, а из грла су бучно излазиле ватрене паролe: Живјела Прва обласна конференција народно-ослободилачких одбора за Босанску Крајину! Живјело Антифашистичко вијеће народног ослобођења Југославије! Живјела наша јуначка војска! Живио наш Врховни штаб! Живио наш врховни командант вољени наш друг Тито! Живјела Комунистичка партија! Живјело оружано братство Срба, Хрвата и Муслимана! Живјела херојска Црвена армија! Живјели наши велики савезници, Совјетски Савез, Енглеска и Америка! Одушељени и свечано расположени делегати напуштају дворану да сутра наставе са радним дијелом конференције.

Приредба Позоришта народног ослобођења

Послије заједничке вечере, иступају у част претставника наше народне власти чланови Позоришта народног ослобођења.

Они су нам остали у свјежој успомени још одлани, из Бихаћа и осталих наших ослобођених градова. Међу њима се налазе познати загребачки глумци Афрић, Репак, Рутић и Крошчевић, који у наше народно позориште окупљају младе даровите људе. То су умјетници који нису остали глухи на тањ народног устанка, који су напустили обешчашћене позоришне даске и публику фашистичких дивљака и пришли својем народу да га путем умјетности уздижу у борби, да заједно са својим народом извојују и слободу умјетности. Ти наши умјетници прошли су заједно с нашим бригадама кроз љуте битке у Црној Гори, Санџаку и источној Босни.

Вечерашња њихова приредба тако је добра, да би могла да задовољи и префинијан умјетнички укус. Кроз њихова уста и покрете, ријечи добивају своју пуну снагу, продиру у човјека и потребају га у његовим најтајнијим дубинама.

— Изводе, богами, човјек ко да расте... — примјећује полугласно у паузи један делегат од Бугојна.

Карикатура бесповратне прошлости у хорски обрађеној „Старој Причи“ Милорада Митровића и Чеховљевој „Просидби“, карикатура Павелићеве садашњости у Ђопићевом „Цестару Муји“, те карикатуре ускрсле на позорници

као смијешне сабласти, насмијавају до суза наше народне претставнике. Хорски дата Еренбургова репортажа „Срећна вам нова година, ратници Отаџбине“ и ведре совјетске пјесме надимљу нам прса...

„Широка, страна маја роднаја...“

— Ширила се акобогда... — шапне раздрагано један делегат од Дрвара.

»Иде Црвена армија... Иде судија... Она иде с мачем...«

— Богме и иде, држи се, Швабо! — помијешта се на столици један делегат из Подгумча.

Незборазан и драг нам је остао овај наступ нашег позоришта. Публика, честити синови нашег народа, који су почели да изграђују нашу нову, истински народну власт, испољили су вечерас и своју дубоку приступачност умјетности. Послије овога програма публика је заоста устреперила. Двораном је потекло непресушно козарско коло. Прозлази у колу ситан, трепетљив корак партизанске болничарке, корак још данас равнодушног мркоњићког омладинца, корак партизана с пушком преко леђа...

Говори делегата

Радна сједница конференције трајала је сутрадан дубоко у ноћ.

Референти др. Васо Бутозан и Осман Карабеговић заокружили су у својим рефератима све горуће политичке и организационе проблеме који морају да инт. ресују нашу народну власт. Претсједник затим позива делегате на дискусију.

У дворани настаје кратак тајац. Сваком се чини да су референти исцрпили све главне проблеме, а у исто вријеме свако осјећа да би имао много тога да каже... Помало се сустеже да проговори наша млада народна власт, али кад проговори, њене су изјаве отворене, јасне и одлучне... Први устаје делегат из Котор Вароша, муслимански вјеровничтељ Хаџи Мехмед Мујкић. Тежко да се на видинији начин у овој прилици могло манифестовати братство наших народа, него у овом часу када пред двије стотине делегата из читаве Крајине узима ријеч један хоџа. Још угодније изненађују његове ријечи:

„Драги другови и другарице, браћо у сестре! Ја се необично осјећам сретним, што вас могу поздравити на овој конференцији. Драга браћо одборници, пред нама стоје велике дужности. Нас је изабрао наш народ, наша браћа, и на нама је да свим својим силама помажемо у првом реду нашу Народно-ослободилачку војску, а у исто вријеме да рјешавамо остала важна народна питања.

Наша војска устала је да ослободи нашу земљу, и то је и нама омогућило да се овдје састанемо и да слободно кажемо оно што мислимо. Ја сам човјек вјерник и већ одавно упућујем своје вјернике на прави пут. Политиком се никад нисам бавио, али је дошло вријеме да и ја са својим народом устанем против непријатеља. Ја се надам да се примиче вријеме када ће душмани

одговарати народу за своја злодјела. Можда би неко рекао: Ево хоће угледао неку пљачку, понадао се некој плати од Народно-ослободилачке војске! Вама је познато да партизани никога не плаћају, а нити има тих новаца, нити ичега другог ради чега бих ја овако говорио и радио. Ја сам, драга браћо, спознао на чијој је страни правда и гдје се налази једини спас за цијели наш народ. Хитлерова »тврђава« је уздрмана. Боже сачувај, да је Хитлер успио у својој намени! Може бити да би он и извео свој план, може бити да би он покорио нашу Отаџбину, да није било Црвене армије и чике Стаљина, даније било наше Народно-ослободилачке војске.

Ми морамо пазити ко је пријатељ Народно-ослободилачке борбе, а ко непријатељ. Ко је заведен, ми њега треба да позивамо у наше редове и, ако увиди своје грешке и нема великих гријехова, ми њега треба да примимо у наше редове, а ако он то не увиђа, ако он то неће, ми њега треба да очистимо.

На ову конференцију нисам дошао само зато да се видим с вама, него да одакле народу свога краја нешто понесем. Ми народу треба да кажемо све оно што смо овдје чули. Има још нашега живља који страхује да ће се окупатор повратити. Ми треба народ да увјеравамо да би то тако могло бити, да би се окупатор могао повратити и попалити наше куће, нашу дјецу, ако будемо стајали скрштених руку и чекали да нам све готово дође на тањир. Ја се нисам предомисљао да пошаљем свога сина у редове Народно-ослободилачке војске. Ја бих био још сретнији, да овдје видим и своје колеге попове, а нарочито католичке вјероисповјести. И наша браћа Хрвати у Босни требало би да се угледају у срце хрватског народа. Они су чули и знају да је тамо хрватски народ листом устао у Народно-ослободилачку војску.

Павелићева пропаганда тврди да партизани руше вјеру. Ја немам ријечи којима бих описао своје задовољство, када су окупатори напустили Котор Варош. Окупатор је био онај који је забрањивао излазак из кућа послје осам сати. Ја сам био направио молбу да се муслиманима дозволи кретање послје тога времена, јер главна молитва почиње послје девет сати. Хвала Богу, ту молбу нисам ни предао, јер нас је ослободила наша драга Народно-ослободилачка војска и јер нам је она омогућила да у слободи постимо рамазан. Ја јој зато желим сваку срећу и добро. Њемачки окупатори су рушили цамије и претварали српске цркве у штале. Њемачки окупатори су они који руше вјеру, а о Народно-ослободилачкој војсци, гдје сам год ја пролазио и питао кога о њој и њезиним поступцима, нигдје нисам чуо хрђаве ријечи.

Има и таквих људи који кажу како наша војска тражи од нас да јој дајемо своју храну, одјећу и обућу. Тим људима ми треба да одговоримо да је то војска наша, народна, да она нема ризница ни магацина, да она нас спасава и да је наша дужност да је не само уздржа-

вамо, него да за ову борбу и своје животе дајемо. Драга браћо и сестре, наша је дужност да сав наш народ позовемо на помоћ нашој војсци, да све наше способне синове укључимо у њене редове. То је једини прави пут и једини наш спас. Живјела наша јуначка војска која се бори под мудрим водством нашег друга Тита!

Делегати су бурно поздравили овога честитог хоџу. Његове ријечи оставиле су дубок утисак на све присутне. Говорници су похрлили на трибину. Свјетлан истинске слободе, народ је на овој конференцији почео искрено и одлучно да говори кроз уста својих синова и кћери. Послије хоџе, на говорницу је ступио један српски сељак од Травника. Из његових првих ријечи заструјао је слободарски дух и идеја братства наших народа:

»Весео сам, драга браћо, што и ја могу да вам кажем оно што ми лежи на срцу. Никад ја оваке слободе нисам упамтио, а стар сам педесет и три године и преживио сам свјетски рат и био у њему четири пута рањен. Прије је увијек било, како се зовеш и које си вјере, а данас те за то — хвала богу и нашој Народно-ослободилачкој војсци — не питају. Другови и другарице, ја вам велим: Не ствара се хљеб од једнога зрна, ни кућа од једнога камена. Сав наш народ треба да крене у борбу без обзира како се зове. Ми ћемо слободу задобити и очувати. Ја сам, браћо, са крампом у руци прошао много свијета и, гдје сам који народ видио слободан, то је зато, што је тај народ своју слободу оружјем чувао. Зато и код нас, ко је за војску, нек се прихвати оружја, а остали нек се лате крамп и лопате, па ће бити слободе и погаче.«

У сваком кутку дворане, у свакој души дубоко су одјекнуле горштакне ријечи овог сељачког слободарца испод Влашића. Конференција — то је каљење братства, послје хоџе српски сељак, послје њега Хрват Јуре Микулић, који као делегат из Бугојна узима ријеч и говори својим српским и муслиманским друговима топло и братски:

»Јавио сам се за ријеч највише зато, што сам Хрват и присташа ХСС-а. Мој учитељ, покојни Стјепан Радић, научио је и мене да љубим слободу и да се увијек, ако је она угрожена ма од кога и ма са које стране, борим за њу, јер нешто што је драгоцене од живота, то је слобода, а нешто страшније од смрти, то је ропство«. То су његове ријечи које је он изговорио једном приликом на суду у Загребу. И ја сам код народа свога краја примјетио да се многи побојавају да ће се повратити окупатор и да ће над голоруким народом настати клање као и раније, да ће окупатор позивати на одговорност сваког онога који је имао ма какву везу с Народно-ослободилачком војском. Али зашто да се ми бојимо окупатора? Нека се он боји нас! Узмемо оружје и недајмо сами да он дође у наш крај! Ако ми узмемо пушку у руке, онда се не требамо бојати окупатора, усташа и четника, него ће се они

бојати нас! Позивам Хрвате да се једанпут отарасе тих заблуда и причања петоклонаша и паничара који такве гласине проносе међу народом. На нама, Хрватима из Босне, стоји, поред осталог, да оперемо љагу коју су нам нанијеле усташе и разни издајнички елементи. Ја вас поздрављам у име свих демократских слојева котара Бугојна и увјеравам вас да данас има велики број хрватског пучанства који жели слободу и који је вољан да се бори за њу«.

Варница слободе скаче на конференцији од Борје планине до подножја Влашића, од Влашића до стрмих падина Клековаче и Осјеченице. У тој варници пламса борбено јединство браће коју је непријатељ хтио да истријеби међусобним крвењем. Потреса се масив петровачких планина. Узима ријеч делегат из Петровца, Петар Гутеша и говор му извире из срца и продира у срца:

»Драга браћо и сестре, никада се од памтвијека није запамтило ово што се је десило. минулих двадесет и седам мјесеци крваве борбе. Ми смо развили заставу љубави и народног братства између Срба, Хрвата и Муслимана. Под водством наше мајке Комунистичке партије, ми смо разбили оно бурне мржње којом су нас кузила три пропала царства у историји. Ми смо се измирили у љутој битки против заједничког непријатеља,

Ми се боримо за ослобођење своје земље, за понос и образ свога народа. Ми данас имамо војску којој се диви читав свијет. Ми смо створили своју праву народну власт. То нама, браћо нико није поклатио, него је то наше дјело. Ми то дјело требамо и можемо да очувамо. Ми смо досад извојевали много слободе. Али, другови, нас тек чека велика слобода! Кад ја помислим на све благодети те слободе, онда бих и ја, и ви заједно са мном, толико скочили, да би овај плафон испроваљивали!»

У слободарском заносу који је разгорио све духове на овој конференцији, делегат из Јања, Нико Ракита, сјетно се сваког јунака тога краја, Симеле Шолаје. У том часу нарочито снажно засвијетлила му је пред очима слобода и још више му се згадила погана работа четничких изрода.

»Народ нашега Јања«, отпочео је Ракита тихо као у разговору, »препатио је за ове двије године борбе много. Премучио је доста мука и претрпио многе офанзиве окупатора и усташа«. А онда је друг Ракита наставио све узбудљивије: »У најтежим часовима, кад нас је окупатор нападао, ишле су на нас заједно с њиме четничке банде! Банде су хтјеле да нас поколебају! Али им то није пошло за руком! Ми смо досада дали близу двије хиљаде бораца у нашу војску! Ми нисмо дали да у нашем Јању четници приметну своје организације! Четничким бандама нема никакво мјеста међу народом! Тако би требало да поступи сав наш народ гдје год се оне појаве! Ми треба да истријебимо те гадове...«

Пред очима делегата указују се пламени обриси Козаре, Грмеча, дрвар-

ских масива. Њихови претставници имају много да кажу. Они упознају ово истинско народно претставништво Крајине са жртвама, напорима и плодовима борбе народа у својим крајевима. Снажно свјетло тих трију великих жаришта устанка на Крајини продира дубоко у душу сваког делегата. Из ријечи козарских, грмечких и дрварских делегата јасно излази колико су неустрашиви борци тих крајева својим јуначким борбама задужили не само народ својих села и градова, него и читав народ Крајине. То се јасно осјећа из простодушних ријечи Вида Њежића, делегата из Прњавора. Кроз његова уста одише захвалност народа прњаворског краја храбрим Козарчанима, али у исто вријеме и његова воља да се угледа у Козару и да се преко својих наоружаних синова одужи народу Козаре за све жртве што их је он за слободу поднио:

»Ја вам, другови, немам много да говорим. Вама је познато да смо ми у прњаворском срезу међу првима подигли устанак. Али код нас је окупатор тако дуго харачио, јер су му у том помагале четничке банде. Ја у име народа свога краја и овде захваљујем нашој браћи из Козаре која су нас ослободила. Наш народ је много прогледао и он све брже прогледава што се брже развија данашња ситуација. Он све више ступа у редове наше ослободилачке војске. Ја могу да вам изјавим да ми већ данас имамо једну бригаду састављену од бораца из нашега среза, и ја се надам да ћемо се одужити својој браћи која су нас ослободила.«

Нема ни једног педља наше земље који не запљускује и који неће још снажније запљуснути талас слободе. Касно у ноћи, скромне, али самопоуздане прострујале су ријечи делегата из Тешња, Митра Суботића:

»Онај, другови, који се је борио, има право да много и говори. Истина је да ми нисмо тако заслужни за слободу као остали крајеви. Али ја мислим да ни данас није касно. Ми ћемо поправити ово стање! Ми ћемо се угледати у своју браћу из других крајева! Ја мислим да ћемо и ми моћи много придонијети коначном ослобођењу нашег народа!«

У тим ријечима најљепше је одражен онај дубоки одјек којег ће у народу изазвати ова историјска конференција слободарске Крајине. Свака ријеч, сваки покрет на овој конференцији стајали су у знаку једноставног и истинског приказивања прилика у појединим срезovima, у знаку искреног изношења недостатака и тешкоћа, у знаку поноса ради постигнутих резултата, а у исто вријеме у знаку непоколебиве воље да се настави и појача борба до коначног ослобођења, у знаку чврсте вјере у скору побједу наше свете и праведне ствари. Народ који је у устанку, на крви и костима својих најбољих синова узео и почео да изграђује своју истинску власт, цементирао је вечерас, на првом демократском заједњању читаве Крајине, своју одлуку

ЗА ШЕСТ НЕДЈЕЉА 66 ХИЉАДА РАДНИХ ДАНА

— Са Прве обласне конференције УСАОЈ-а за Босанску Крајину —

Прва обласна конференција УСАОЈ-а за Бос. Крајину била је историјска смотра снага, борбености, јединства и оружаног братства српске, хрватске и муслиманске крајишке омладине, искованог у пожртвованом раду и безбројним акцијама. На уста сто и педесет делегата из свих дијелова Крајине проговорице су 22 хиљаде крајишких омладинаца и омладинки, окупљених у своје организације Уједињеног Савеза, проговорило је читаво младо покољење Крајине. Без страха, без устручавања, једноставно, али са поносом излагали су млади Крајишници и Крајишнице своје многобројне и разноврсне успјехе у раду и борби за слободу, износили су недостатке, постављали задатке који се намећу пред нашу омладину у овим судбоносним часовима...

Спремна да се бори у свима крајевима наше отаџбине, омладина наших бригада говори о својим борбама...

„Одступали смо преко Мркоњића, Прибеле“, прича Мирко Поповић из VII Крајишке бригаде, „од Прибеле до Ливна, гдје смо дочекали швапску дивизију. Чврсто смо држали положаје и беспопштено тукли швапске псе, свјесни важности продора пролетерских дивизија, штитећи њихова леђа и болнице. Увјерени да сваки швапски гад кога убијемо, неће више доћи на Крајину, знајући да се Крајина не може одржати сама, већ да треба пронијети борбу широм читаве наше земље, тјерали смо швапске и четничке хорде и прешли Дрину, Санџак, Црну Гору...“

„Када су нас“, поносно каже делегат Подгрмечког одреда, „питали ко ће да се јави у пролетерске бригаде, из нашег се одреда јавило 350 омладинаца.“

Млади Срби, Хрвати и Муслимани, које су окупатор и његови плаћеници хтјели да закрве, данас се све више грле и заједнички боре. Сваким даном све је већи број примјера тога братства...

Делегат XIII Крајишке бригаде, Хамдија Поздерац, наводи у свом говору једно рјечито запажање: „Ми Муслимани и наша браћа Срби у нашој бригади кроз борбу смо се збратимили. Ја сам видио на Шатору како Хасан води свога брата Есада. Иза њега пада од умора његов друг Србин из I батаљона. „Есаде, морам и њему помоћи“, рече Хасан и поведе клонулог омладинца...“

Мржња према четничким изродима

да ту власт што брже усаврши за рјешавање горућих проблема и да путем те власти и путем своје оружане снаге, уз помоћ свих демократских снага свијета, спријечи повратак пендрека, изабљивања, међусобног гложења и клања, срамне издаје... У душу сваког делегата дубоко су се легле мисли и закључци ове конференције. Дубоко у ноћ, завршило се радно засиједање, и делегати су напуштали дворану ведри и озбиљни, спремни да изврше тешке и озбиљне, али часне и побједоносне задатке,

избија и овог пута кроз уста крајишке омладине. Наша је омладина свјесна да је ти бандити желе да поврате у стари мрак и ропство и она их мрзи из дна душе...

„У Дринићу су у једној кући“, наводи Анђа Бурсач, „четнички лопови искали да једу. Омладинка је пред њиховим очима излила млијеко из својих карлица, рекавши: „Волим да га пси лочу, него да га ви ждерете!“

А најљепши примјер како, омладина из позадине помаже своју војску и народ, пружају резултати омладинског такмичења које је било проглашено овога љета. У такмичењу су учествовали омладинци и омладинке из Дрвара, Петровца, Грмеча, Козаре, Грахова, Гламоча, Купреса. То је дјело које говори само за себе.

42 дана такмичења крајишке омладине (20 јула до 1 септ. 1943.)

Омладина дрварског, грмечког и козарског округа дала је за 42 дана 66.504 радна дана. Нарочито се истакла I Дрварска пољопривредна бригада која је у Подгрмечу за 14 дана дала 4.590 радних дана. Први батаљон II Пољопривредне омладинске бригаде дрварског округа дао је за 3 дана жетве 520 радних дана. II батаљон III Дрварске бригаде сакупио је за 3 дана 52.000 кг. сијена на граховском срезу. У Козари се истакла радна десетина Виде Шестић из Грбаваца (срез Градишки), која је 7 дана непрестано радила за војску, и другарица Роса Зеџ (срез Новски), која је за вријеме такмичења радила 33 дана за војску.

Омладина је у дрварском округу у току такмичења сакупила добровољних прилога у храни: 2.590 кг. граха, 10.375 кг. кромпира, 8.812 литара млијека, 5.191 кг. хљеба, 1.408 кг. жита, 1.625 кг. кајмака; у роби је сакупљено: 2.125 пари чарапа, 513 пари наратака, 136 маја, 264 марамице, 279 кућеља вуне, 704 метра завоја.

У козарском округу омладина је сакупила добровољних прилога у храни: 4.145 кг. кромпира, 888 кг. кајмака, 1.558 комада јаја, 1.339 литара млијека, 1.874 кг. пљива, 2.006 кг. јабука, 100 комада сапуна.

У подгрмечком округу сакупљено је у храни: 4 вагона и 1.449 кг. жита. Склоњено је 8.000 кг. жита и покупљено 41.500 кг. сијена.

У ова три округа укупљено је 61.439 динара.

Конференција је додијелила побједничку прелазну заставицу за најбољи ударнички рад омладини дрварског среза.

Културно просвјетни рад

„Нисмо се само борили пушком, већ и оловком“, прича Але, делегат из VIII бригаде. „Мара Бошњак научила је ћирилицу и латиницу за 12 дана.“ О тим напорима наше омладине најбоље говоре опет резултати такмичења:

„У Козари је, нпр., у алфаветске течајеве окупљено 1.511 нових чланова.

Научило је читати и писати 680 чланова. Козара данас има 112 течајева. Основано је 5 општинских и 1 срески омладински дом. Формиране су двије среске културне екипе.

Укупно је, у току такмичења, на дрварском, козарском и подгрмечком округу покренуто: 45 течајева са 839 учесника, формирана су 44 хора, 26 дилетантских секција и 14 пионирских хорова.

Такмичење је уједно привукло и Уједињени Савез 2.341 новог члана.

Пионири се боре и раде

„Сакрио сам „шарац“, каже мали пионир Петар Прошић, „и три сандука муниције у заходску јаму и ни мами за то нисам хтио да кажем. Знао сам да ће се партизани вратити. Предао сам касније све то нашим друговима да швапски пси из тога „шарца“ више не пуцају на нашу браћу.“

Пионири Бравска пронашли су 20 сандука топовске и пушчане муниције. Бачвански пионири (Козара) покидали 6.000 м. телефонске жице и срушили 35 телефонских ступова на цести Дубица — Костајница. Пионири санског среза плели су сламнате шешире, продавали их и новац предавали војсци.

Из говора друга Рате Дугоњића

„Читали смо фашистичке извјештаје“, диже се друг Рато Дугоњић, „који су говорили како је Народна војска на Крајини уништена. Најбољи одговор на то је данашња конференција која показује да су се напори крајишке омладине удвостручили-утројстручили...“

„А данас, потребно је организирати нове и нове десетине хиљада омладинаца. Тада ћете још поносније моћи говорити да сте Крајишници...“

„Ми ћемо учврстити наше организације и при звиждуку пушчаних и митраљеских метака, уз тутњаву бомби, при лојаницама у попаљеним селима. Такве организације нико на свијету неће моћи уништити...“

„Четнички нас бандити позивају да бацимо перо и оловку. Зар да оставимо своје књиге, зар да оставимо своје организације у којима смо толико тога научили?“

— Нећемо! — снажно потреса двораном.

Бруји дворана од буре плеска. За кљетвом одлучности пламте лица учесника. „Никада!“ таласа се стотрука јака. А Тито, драги друг, као да се одобравајући осмјехнуо на слици, широким доброћудним осмјехом оца.

Друг Рато наставља:

„Сваког дана примиче се све више Црвена армија. Све су веће побједо наше војске. Приближавају се дани слободе. Прикупимо све своје снаге да што скорије дође тај велики дан, да што свјетлијег чела можемо рећи нашој руској браћи:

— Ми смо се заједнички борили.“

Са ове историјске омладинске конференције пошла је омладина поново у своја села и градове, оборујана новим крилима знања, полета и вјере у побједу.

НА ЗГАРИШТУ ПОПАЉЕНИХ КУЋА И ПОКЛАНОГ НАРОДА У СЕЛУ ДРАГЕЉИМА

Фашистички крвници су још једном разоткрили своје зликовачке планове истребљења нашег недужног народа. Пишу се нове странице крваве оптужбе против тих крволока. Давно су ти ниткови заслужили да им народ изрек праведну смртну пресуду. За свако даље крволоштво чека их тешка освета. Случај покоља и паљења у селу Драгељима и Цмиротима послужиће као још један докуменат такве оптужбе.

10 септембра 1943 год. освануло је јако магловито јутро, тако да наше извидничке патроле нису могле имати јасан преглед терена поред наше слободне територије. Користећи ту маглу, непријатељи су се привукли у двије колоне, заоколовши село Драгеље да изврше свој паклени план. Развили су се у стрелце и по распоређеним својим дужностима отпочели су са извођењем своје крвничке задаће. Још је народ био у својој скромној постели. Бандити су почели разбијати врата и редом упадати у куће. Започиње мучење, клање, убијање и најгрозније лишавање живота невиног становништва. Тако су, на примјер, Вукосаву Галић пресјекли по стомаку у два дијела и заједно са њене двоје дјеце убацили у пожар њене куће. Убивши Грозду Ацић, приступили су и убијању њене дјеце. Једно су јој дијете распорили и под њим запалили креветић, друго дијете заклали и бацили у кречану, а треће живо бацили у пламен. Шестогодишњег синчића Миљке Чикић бајонетом су пробали и са бајонета спустили у жар заједно са мајком. Мали Момир, заједно са својом мајком Росом Галић, нађен је заклан, полуизгорео у згаришту своје куће. Седам чланова породице Стеве Мраковића чинило је гомилу изгорјелих кости на дворишту. Видосава Обрадовић, изнакажена и заклана, нађена је са грчевито стиснутим ручицама своје троје мале дјеце у кући која је над њима запаљена. Осамнаестогодишња Нинић Зорка пропала је исто тако. Њена сестра Вукосава, тешко изнакажена, полузаклана, у безнадном стању превежена је у нашу болницу. Алексић Нада, дјевојчица од 15 година, полужива бачена је у ватру. Љубо и Марко, дјеца Драгиње Галић од 12 и 9 година, својим вриском са штале на којој су спавали скренули су пажњу на себе целатима који су запалили ту шталу да у највећим мукама угасе та два недужна млада живота. Петра Кољанска и њено осмогодишње дијете заједно са Живком Обрадовић убијени су при првоме сусрету са бандитима на цести за Бос. Градишку. Милорад Галић, омладинац од 16 година, и Јока Бјеловук нађени су заклани и полуизгорјели. Када су разбојници пронашли Босиљку Бијелић скривену у потоку, извукли су је напоље и испуцавши у њу, рекли су: „Вуците сад кују у поток“. Стана Керић убијена је из пушке. Испод измрцварене Анђе Галић запалили су кревет гдје је на најтежим мукама издахнула. Шездесетогодишњи старац Јово

Тривић, такођер је заклан. Дванаестогодишњи Гојко Тривић убијен је у бјекству. У згариштима се још налази заклани Нико Тривић од 58 година и његова 55-годишња жена Ђуја, чији су љешеве пропали кроз изгорјели под у подрум. Миљка, Живка и њено двоје дјеце, Ђуја, Петра и њене четворо дјеце, сви из породице Прерад, на најгрознији начин измрцварени, нашли су смрт у истом покољу. Заједно с њима поклани су Вукосава и Драгиња Шврака. Ката Баврљић, са своје двије кћери које су, поред осталог, силоване, нашли су смрт на мосту преко Лубине.

Из горњих навода види се да крвници нису штедили ни дјетета ни старца и да нису презали од извршења најгнуснијих подвига. У рушевинама попаљених кућа налази се још жртава тога гнусног злочина.

Овај гнусни злочин извршиле су усташе логора из Старе Градишке уз помоћ жандармерије из Колона и неколико Нијемаца, под чијом је контро-

лом све извршавано. Бандити су успут пробрали и опљачкали стоку поубијаног народа. Ниједна недужна жртва није остала послје клања и мрцварења, а да је не би бацили у пожар попаљених кућа.

Послије овога страшног покоља преостале породице: Грујића, Никића, Шврака, Тривића, Обрадовића, Бабића, и Галића пресидиле су се на слободни дио наше територије. Преостали народ живи сада у збијегу по шумарцима на нашој слободној територији, одакле по дану прелази својим њивама и прибира своје плодове. Пионири и омладина са наше слободне територије нашли су се у првима часовима невоље преосталом пострадалом становништву и заједно са нашом војском покопали љешеве, а и данас помажу код смјештања и збрињавања тих породица.

Над педесет и два гроба недужних жртава стварају се нове заклетве осветника за оваква крвничка насиља изрода и фашистичких насилника и бандита.

А. Васо

Чланови НОО-а за Бос. Крајину

На Првој обласној конференцији НОО-а за Босанску Крајину изабран је слиједећи **Обласни народно-ослободилачки одбор за Босанску Крајину**:

- 1) *Ђуро Пуцар-Стари*, члан Авној-а
- 2) *Осман Карабеговић*, члан Авној-а
- 3) *Др. Васо Бутозан*, члан Авној-а
- 4) *Вело Стојнић*, полит. комесар II Босанског НОУ корпуса
- 5) *Хаџи Мехмед Муџић*, вјероучитељ из Котор-Вароша
- 6) *Душан Ливезић*, индустријалац из Бање Луке
- 7) *Шефкет Миглајић*, радник из Бање Луке
- 8) *Илија Дошен*, дипломирани правник из Босанског Петровца
- 9) *Свето Вукић*, трг. из Приједора
- 10) *Светозар Вејновић*, сељак из Подгрмеча и члан Авној-а
- 11) *Милан Бурсаћ*, сељак из Дрвара и претседник Окружног НОО-а
- 12) *Симо Комненић*, радник из Приједора
- 13) *Вид Ђежић*, сељак из Вијачана
- 14) *Дане Бабић*, радник из Подгрмеча и секретар окружног НОО-а

ИЗВРШНИ ОДБОР ОБЛАСНОГ НОО-а

На првој пленарној сједници Обласни НОО за Бос. Крајину изабрао је слиједећи Извршни одбор:

- 1) *Душан Ливезић*, индустријалац из Бање Луке
- 2) *Шефкет Миглајић*, радник из Бање Луке
- 3) *Илија Дошен*, правник из Бос. Петровца

- 15) *Васо Трикић*, радник из Дрвара
- 16) *Стана Ђулибрк*, домаћица из среза санског и члан Окружног НОО-а
- 17) *Александар Шеховић*, радник из Босанског Новог
- 18) *Мауриције Шип*, инжењер из Бугојна
- 19) *Скендер Куленовић*, књижевник
- 20) *Михајло Шкундрић*, замјеник команданта Подгрмечког одреда
- 21) *Бранко Ђовић*, књижевник
- 22) *Митар Никовић*, сељак из Хасанбеговца
- 23) *Рада Врањешевећ*, секретар Обласног одбора АФЖ-а за Босанску Крајину
- 24) *Душан Мандић*, претседник Обласног одбора УСАОЈ-а за Босанску Крајину
- 25) *Љубо Бабић*, правник из Бос. Градишке
- 26) *Крсто Бијељак*, свештеник из Прекаје
- 27) *Др. Даница Перовић*, управник болнице XI НОУ. дивизије
- 28) *Славо Караџа*, кројач из Бугојна
- 29) *Драган Вујановић*, претседник Окружног НОО-а за Козару

- 4) *Свето Вукић*, трговац из Приједора
- 5) *Светозар Вејновић*, сељак из Подгрмеча и члан АВНОЈ-а
- 6) *Милан Бурсаћ*, сељак из Дрвара и претседник НОО-а
- 7) *Симо Комненић*, радник из Приједора

Пад Смоленска

највеће Хитлерове тврђаве на Источном фронту

Прошних десет дана на Источном фронту били су велики дани побједа, гоњења хитлеровских хорди на и преко Дњепра, дани крштења херојских дивизија и пукова Црвене армије славним именима Смоленска, Рославља и Кременчука.

Најјаче Хитлерово утврђење на Источном фронту, град Смоленск. Црвена армија заузела је 25 септембра. Истог дана освојен је и Рослављ. О заузећу ових градова дневна заповијест маршала Стаљина каже:

»Настављајући успјешну офанзиву, трупе западног фронта прешле су ријеку Дњепар и послје упорних бојева, данас, 25 септембра, на јуриш су зазеле велики обласни центар — град Смоленск, најважнији стратешки чвор њемачке одбране на западном правцу фронта.

Данас су трупе западног фронта, послје два дана жестоких бојева, савладале непријатељски отпор и зазеле оперативну важну раскрсницу комуникација и моћно средиште њемачке одбране на могиљевском правцу — град Рослављ.»

Јединице Црвене армије избиле су на средњи Дњепар у правцу Кијева, Кременчука и Дњепропетровска 26 септембра. Борци Црвене армије упали су већ у предграђа Дњепропетровска, а пред Кијевом су освојили једно острво у ријеци Дњепру. Град Кременчук који се налази на Дњепру заузела је Црвена армија на јуриш 29 септембра. Црвена армија овлада је са 700 километара лијеве обале средњег Дњепра и већ успоставила неке мостобране на десној обали.

На Кубану Црвена армија освојила је град Темерјук. Тако су на Кубану хитлеровске хорде збијене на мало полуострво Таман а и овдје, према последњим вијестима, стјеране су на врло уски простор таманске обале.

Послје заузимања Смоленска и Рославља, Црвена армија продрла је дубоко у Bjелорусију, тако да се приближује старој пољској граници. Нови непосредни офанзивни правци Црвене

армије постали су градови Гомељ, Могиљев, Орша и Витебск. Сваког дана на тим правцима, Црвена армија ослобађа на стотине настањених мјеста, села и градова. Наступајући према Гомелу и Могиљеву Црвена армија прешла је ријеку Сош и заузела град Кричев а одмах иза њега град Чериков. Заузимање ових градова објављено је такође заповјестима маршала Стаљина. Према последњим вијестима, јединице Црвене армије стигле су већ на 5 километара испред Гомеља.

У свом напредовању Црвена армија ослободила је за десет дана преко 6 хиљада настањених мјеста, села и градова.

Офанзива Црвене армије наилази сада на снажну потпору совјетског ваздухопловства које без престанка бомбардује њемачке саобраћајне везе. Раскрснице Могиљева, Орше, Гомела, Мелитопола и Чанкаја стални су циљеви совјетске авијације. Једнако су бомбардовани хитлеровски аеродроми на којима је уништено много авиона. Са свих ових бомбардовања совјетски авиони редовно се враћају без губитака.

Увиђајући колико је бесмислено тврдити да Нијемци на Источном фронту воде тактику »еластичног ратовања« и »скраћивање фронта«, Хитлерова пропаганда је промијенила тон и сада говори да ће њемачке дивизије дати Црвеној армији отпор на Дњепру. Ову нову кампању њемачке пропаганде отворио је сам Хитлер. Он је одржао савјетовање са главнокомандујућим њемачких армија на јужном отсјеку Источног фронта, и, према писању иностране штампе, изјавио је: »Отсада линија Дњепра треба да буде граница између двије војске и она се има одржати. Овдје сам и овдје остајем«.

Међутим, док је то Хитлер говорио, Црвена армија марширала је већ преко горњег Дњепра. А совјетски лист »Краснаја Звезда«, говорећи о борбама за Кијев који се налази с ону страну Дњепра, пише:

»Нијемци су сравнили Кијев са земљом, али сунце се рађа над његовим развалинама«.

родно-ослободилачкој војсци под командом Тита. За војску Тита та правилна информација јесте велика побједа као и њене војничке побједе. Скоро до последњег времена многе партизанске операције, које су веома много помогле борбу уједињеног народа, приписиване су четницима и њиховом заповједнику Дражи Михаиловићу, премда се Михаиловић, што треба отворено рећи, од октобра 1941 године не бори против осовине. Михаиловић је само централна фигура рекламне мистификације коју проводе реакционарне и шпекулантске клике у југословенској емигрантској влади и чије интересе он претставља у Југославији. У ствари, у току последња 24 мјесеца отпор армијама осовинских држава у Југославији изводио се под руководством Тита кога ће будући историчари оцијенити као једног од хероја другог свјетског рата.»

БРИТАНСКО-АМЕРИЧКЕ ТРУПЕ ЗАУЗЕЛЕ СУ НАПУЉ

У Италији се продужује напредовање британско-америчких снага. На фронту код Салерна, савезници су потисли Нијемце и освојили Напуљ, трећи по величини град у Италији који броји 900 хиљада становника. Напредујући сјеверо-западно од Барија британска Осма армија заузела је важну раскрсницу Фођу у чијој се близини налази неколико добрих аеродрома. Још сјеверније, освојена је лука Манфредонија и окупирано полуострво Гаргано.

Нијемци се повлаче према сјеверу и према последњим вијестима изабачени су из градова Авелино и Беневенто. Сада су британско-америчке снаге зазеле једну трећину цијеле Италије.

Према непотпуним вијестима из италијанских заробљеничких логора побјегао је велики број Југославена у правцу Словеније и прикључује се нашој војсци. »Слободна Југославија« тим поводом опомиње Нијемце да их не смије више сматрати ратним заробљеницима: »Они више нису заробљеници, већ борци и официри Народно-ослободилачке војске«.

Бомбардовање Њемачке

Британско-америчка авијација појачала је у последње вријеме своју активност над Њемачком. Тешко су бомбардована средишта хитлеровске ратне индустрије Мајнахајм, Лудвигсхафен, Дармштат, Бохум и Хаген. Како су тешки били ови напади, види се по томе што је на Бохум бачено преко 2 милиона килограма бомби.

Настављајући ваздушну офанзиву, енглески и амерички бомбардери извршили су два велика напада на Минхен, на који је, у последњем нападу, бачено сваке минуте десет бомби од 2 хиљаде килограма. Такође је жестоко бомбардован Винер Нојштат, град поред Беча, у који су хитлеровци премјестили своје фабрике авиона Месершмит.

Свјетска демократска штампа о успјесима наше војске

Демократска штампа у иностранству посвећује довољно пажње последњим успјесима и борби Народно-ослободилачке војске. Тако је познати амерички часопис »Пост Мердиен« објавио чланак под насловом »Генерал Тито води југословенске партизане ка новим побједама«. Чланак је написао познати амерички књижевник Луис Адамич, сада претсједник Уједињеног одбора Срба, Хрвата и Словенаца који живе у Америци.

У чланку се, између осталог, говори слиједеће:

»Сјајна дјелатност Народно-ослободилачке војске достигла је кулминацију прошле недјеље. Говорећи о тим успјесима, ја не мислим само на војничке успјехе у Словенији, Хрватској, Далмацији, Босни и Црној Гори, о којима су на првој страници јављали сви велики листови и све радио-станице, већ подвлачим и ту чињеницу да се ти успјеси, најзад, правилно приписују На-

ИЗ ПОСЛЕДЊИХ ИЗВЈЕШТАЈА ВРХОВНОГ ШТАБА

Нове побједе наше војске

На отсјеку фронта код Сплита, наше јединице, послје 15-тодневних жестоких бојева са њемачким окупаторима, евакуисале су град Сплит по наређењу Врховног штаба, са циљем да се избјегне опкољавање наших јединица, које се боре на овоме отсјеку фронта. Из Сплита је евакуисан сав ратни материјал и врло велико слагалиште VI талијанског корпуса.

На отсјеку фронта код Сушака наше јединице чврсто држе у својим рукама узвишења у предграђу града од Мартиншчице до Трсата. Са ових узвишења наша тешка артиљерија држи под непрекидном ватром њемачке касарне, војне објекте и пристаниште у Ријеци. Јединице Сјеверо-далматинске дивизије извршиле су у близини Грачаца успјешан напад на једну њемачку колону и уништиле 36 теретних аутомобила и велику количину артиљеријске муниције. Овом приликом истребљено је 80 Нијемаца.

У Лици, јединице II Личке бригаде одржале су код села Брвно велику побједу над једном њемачком моторизованом колоном која се кретала по цести из Бићаха у правцу Книча. Наши борци уништили су 30 теретних аутомобила, заплијенили велику количину ратног материјала и заробили 200 војника и официра.

Ослобођење Пљеваља

У Црној Гори, наше јединице, настављајући са чишћењем црногорске територије од њемачких окупатора, ослободиле су Чево. Борци партизанског батаљона Катунске Нахије разоружали су једну талијанску јединицу и заплијенили приличну количину ратног материјала, међу осталим 13 тешких митраљеза, 5 пушкомитраљеза, 350 пушака и 100.000 метака. У Црној Гори народ свуда са одушевљењем дочекује наше борце.

Јединице наше Друге дивизије заузеле су Плевља, главни град Санџака. Убијено је 80 и заробљено 20 непријатељских војника и официра. Заплијењено је 9 тешких митраљеза, 20 пушкомитраљеза, 1200 мина, 3 теретна и 2 путничка аутомобила, много муниције и другог ратног материјала. Напредовање јединица II Дивизије наставља се.

Борци X Херцеговачке бригаде заузели су у Херцеговини град Гацко, варошицу Автовац и настављају успјешно напредовање у правцу јужне Херцеговине.

Дванаеста дивизија ослободила Разбој

У сјевероисточној Босни, борци VI Босанске бригаде заузели су варош Орашје на ријеци Сави. У наше руке пао је богат ратни плијен који се пребројава.

Јединице наше Пете дивизије настављају операције дуж жељезничких пруга Лашва—Травник, Лашва—Сарајево и

Лашва—Брод. У току последњих дана борци ове дивизије избацили су из шина 2 непријатељска воза, разрушили 3 километра жељезничке пруге и уништили 27 њемачких окупатора. Заробљено је 35 домобрана из гарнизона који је чувао жељезничке пруге.

Борци XII дивизије II Босанског корпуса заузели су село Разбој у близини Босанске Градишке. Заробљено је 50 жандарма и уништена 2 теретна аутомобила, један путнички аутомобил и 2 мотоцикла.

У источној Босни, борци II Крајишке бригаде убили су 60 четника који су помоћу њемачке артиљерије напали на наше јединице. Осим тога, наши борци разрушили су неколико мостова на жељезничкој прузи Добој—Тузла. За вријеме ових операција убијено је 9 Нијемаца.

Велике борбе у Словенији

У Словенији, јединице Народно-ослободилачке војске које се боре на отсјеку фронта код Горнице успјешно притискају јаких њемачких тенковских одреда биле су присиљене да се повуку са градског аеродрома и југозападних предграђа Горнице. У току бојева око Горнице нарочито су се истакли нови борци који су у току последњих дана ступили у редове Народно-ослободилачке војске. Они су уништили њемачки оклопни воз, 4 тенка, оклопна кола; истребили преко 100 Нијемаца и заплијенили 6 противавионских митраљеза, бацач пламена, 2 бацача мина и двоја оклопна кола. Сви остали положаји око Горнице чврсто се налазе у нашим рукама.

Јединице Народно-ослободилачке војске, пошто су одбиле све покушаје Нијемаца да се уклоне на ослобођену територију, развиле су офанзивне операције у крајевима који се још увијек налазе у њемачким рукама. У току бојева на цркничком, вишњегорском и љубљанском отсјеку фронта Нијемци су били приморани да се повуку и оставе на бојном пољу велики број мртвих и рањених и извјесну количину ратног материјала.

У Истри, хрватско-словеначки партизански одреди, помоћу неколико хиљада нових бораца заузели су и држе у својим рукама сву Истру на југу од жељезничке пруге Трст—Ријека. У операцијама су учествовале и јединице обалске команде, које између Трста и Пула воде непрестане бојеве.

У Славонији, јединице II Хрватског корпуса настављају успјешне операције дуж жељезничких пруга. На жељезничкој прузи Београд—Винковци наши борци разрушили су 2 километра пруге, избацили из шина војнички воз и уништили локомотиву, 25 вагона и 14 теретних аутомобила. Истребљено је 30 непријатељских војника и заробљено 7 Нијемаца.

Са крајишких фронтана

Прва дивизија ослободила Ливно

Јединице I Пролетерске дивизије зазеле су град Ливно. Наши борци ушли су у Ливно са тенковима.

Распад четничке банде око Петровца

По уласку наших јединица у Босански Петровац у редовима четничке банде која је онамо пролетос дошла заједно са Нијемцима настало је потпуно расуло. Они четници који нису побјегли за својим швапским господарима распршили су се из страха пред нашим борцима. Из банде Мане Роквића која је харала по околини Петровца предадо се нашим јединицама 65 четника, већином силом мобилисаних сељака из Вођенице, Меденог Поља, Бјелаја, Скавца и осталих околних села.

Четници су са собом донијели 65 пушака и пушкомитраљеза.

За непун мјесец дана кључки срез дао је за нашу војску преко 163 хиљаде килограма хране

Четири општине кључког среза и то: Рибник, Саница, Врбљани и Врхпоље дали су у времену од 1 августа до 12 септембра ове године за нашу војску 163.439 килограма разне хране. Према појединачним врстама хране, дате су слиједеће количине: 30.094 кг. жита, 13.924 кг. хљеба, 14.761 оброк (оброк хране урачунат је као један килограм), 53.518 кг. меса, 7.532 кг. зелена, 3.110 кг. кајамака, 4.482 л. млијека, 13.490 кг. хране и кромпира, 2.153 кг. шљива, 31 кг. јагода, 21 кг. љешника, 12 кг. соли, 106 л. ракије, 3 кг. меда, 350 кг. сламе и 19.800 кг. сијена. Осим тога дато је 1332 комада јаја.

За потребе наше војске кључки срез дао је 3.683 надрнице у радној снази а у караване 1.015 коња.

ПОСЛЕДЊЕ ВИЈЕСТИ

Тузла је слободна

Према последњим вијестима, јединице Народно-ослободилачке војске зазеле су Тузлу. Нашим борцима предао се један домобрански пуковник и 10 официра. Велики ратни плијен још се пребројава.

Наша штампа

Уредништво „Гласа“ примило је слиједеће листове и часописе: „Напријед“, орган КПХ бр. 20, 21, 22 и 23; „Вијесник“ Народно-ослободилачке fronte Хрватске бр. 18 и 19; „Слободни дом“, главно гласило хрватске сељачке политике, бр. 6, 7, и 8; „Дневне вијести“ н.-о. fronte Хрватске; „Српска ријеч“ н.-о. покрета, бр. 1; „Радиобилтен Москва“ бр. 1, 2 и 3 Пропагандног отсјека В. Ш. НОВ и ПОЈ; „Омладински борац“, гласило УСАОХ-а, бр. 16 и брошуру „Зијерства Нијемаца у Совјетском Савезу“ — издање часописа „Пут слободи“ V К. н. о. у. Дивизије